

Salut laboral de les persones que treballen en el comerç

Unitat de Salut Laboral de Barcelona

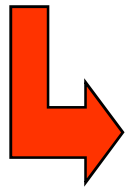
C S B Consorci Sanitari
de Barcelona

 Agència
de Salut Pública

Canvis en el sector minorista

- Abans sector format principalment per botigues i petits magatzems, ara tendència a grans multinacionals amb grans supermercats
- Precarització de les condicions de treball: reducció personal, baixos salaris, augment temporalitat i temps parcial, personal més jove
- Canvis en els horaris dels establiments: augment dels oberts 24 h al dia, 7 dies la setmana: augment del treball a torns i d'horaris que interfereixen en la vida social (nocturn, festius)
- Creixement de l'autoservei: disminució i canvi del personal, introducció de l'escanner electrònic ha creat cicles més curts i treball més reiteratiu, canvis en el disseny dels llocs de treball

- Importància dels riscos psicosocials i ergonòmics
- Importància dels trastorns relacionats amb l'estrès (salut mental) i patologia musculoesquelètica

Riscos psicosocials (I)

- Altes exigències psicològiques (volum feina, pressió temps, interrupcions)
  - Llargues jornades de treball
  - Interrupcions: atendre a més d'un client a l'hora
- Baix control (autonomia, desenvolupar habilitats)
  - Poca capacitat de decisió sobre la forma de treballar
  - Treball en moltes ocasions monòton
- Suport social companys i superiors (operatiu i emocional)
  - Depèn de cada lloc, moltes vegades es treballa a soles

Riscos psicosocials (II)

- Compensacions (estima, salari, perspectives de promoció, canvis no desitjats, inestabilitat, inconsistència d'estatus)
  - Baixos salaris que moltes vegades obliguen a tenir més d'una feina o allargar la jornada laboral
  - Temporalitat: por a no trobar nova feina (baixa qualificació)
    - Inseguretat
    - A vegades s'allarguen els horaris involuntàriament
- Altres
  - Treball a torns, horaris irregulars, treball nocturn: dificultat d'organitzar vida extralaboral, insomni, alteracions gastrointestinals, mal de cap, fatiga, ansietat, depressió
  - Treball de cara al públic: dissonància emocional, violència verbal
  - Agressions: horaris nocturns, responsables de diners
  - Alguns estudis: comportaments sexistes

Riscos ergonòmics (I)

- Generals
  - Manipulació manual de càrregues
  - Moviments repetitius
  - Postures forçades
  - Postures mantingudes (moltes hores dempeus)
  - Canvis temperatura i temperatures extremes (propers a la porta, entrada a cambres frigorífiques, menjar per emportar)

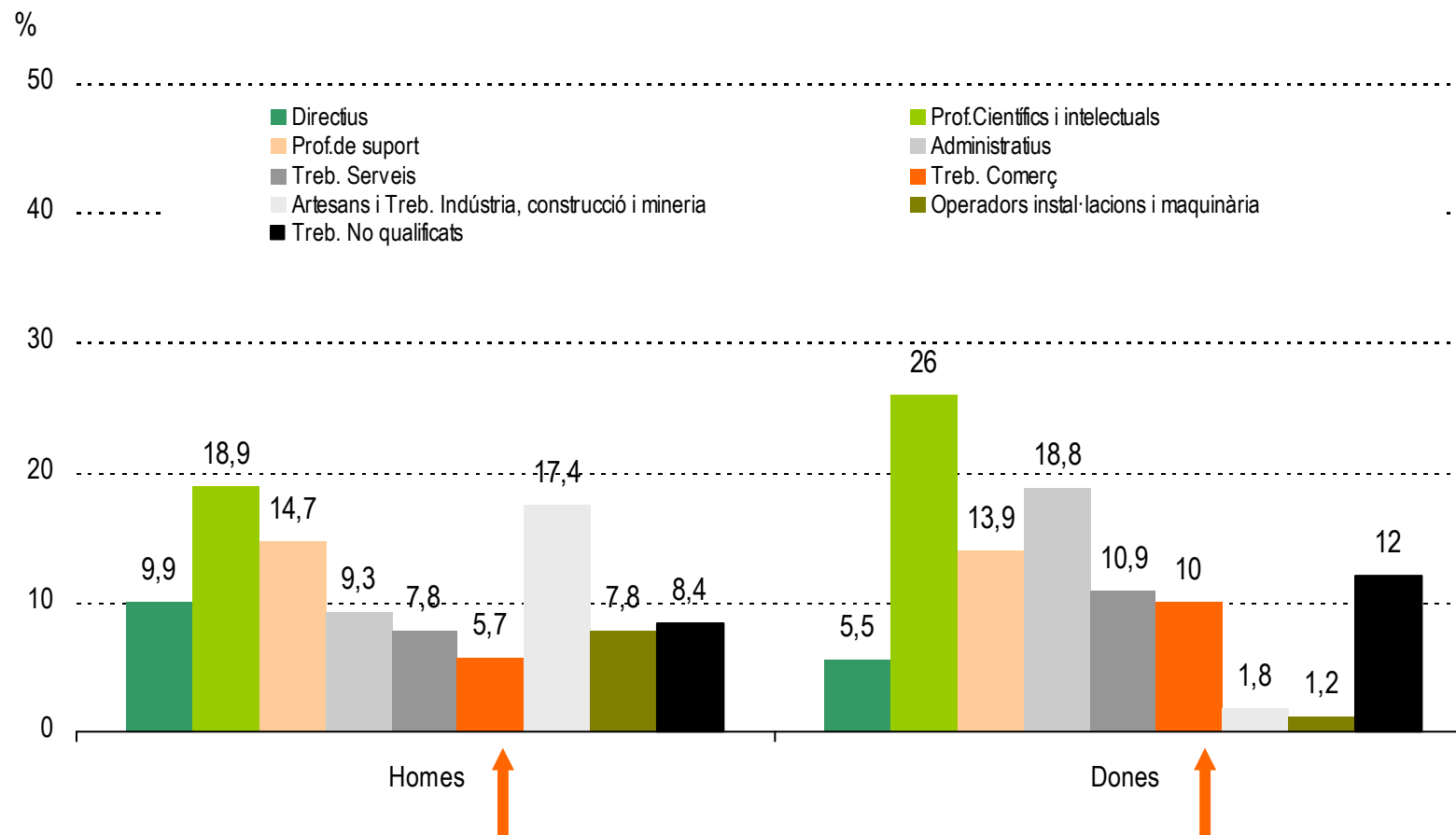
Riscos ergonòmics (II)

- Personal de caixa: aixecar productes pesats, estirar-se per agafar els productes, girar en excés el cos per passar-los: dolor en la part baixa de l'esquena, lesions per MMRR (tendinitis, Sdre. canal carpiana, tenosinovitis)
- Dependents i dependentes:
  - Càrrega i descàrrega de productes pesats: patologia d'esquena i EESS
  - Col·locació de productes a prestatgeries: patologia esquena, cames i coll
  - Etiquetatge: esforç repetitiu de canell, dits i palmell: lesions per MMRR (Sdre. canal carpiana i altres)
  - Tall cartró de les caixes: pressió als palmells
  - Moltes hores dempeus: malestar a les cames, genolls, peus, afavoriment varices

Altres riscos

- Carnissers i carnisseres
  - Treball amb serres, màquines de tallar, ganivets: talls, amputacions, contusions
  - Empaquetat en safates de poliestirè i plàstic termosoldat: vapors i gasos: asma, irritació d'ulls, nas i gola
  - Cambres frigorífiques: baixes temperatures i canvis de temperatura
  - Terra relliscós: lesions per relliscades, caigudes
- Dependents i dependentes (segons productes)
  - Ferreteries, recanvis cotxes: pintures, dissolvents, àcids, càustics
  - Grans magatzems
    - Perfumeria: sensibilitat i al·lèrgia a perfums polvoritzats en demostració
    - Tèxtil: formaldehid antifloridura: irritació ulls, nas i boca, pell, vies respiratòries, al·lèrgies i probable cancerigen

Ocupació i sexe

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

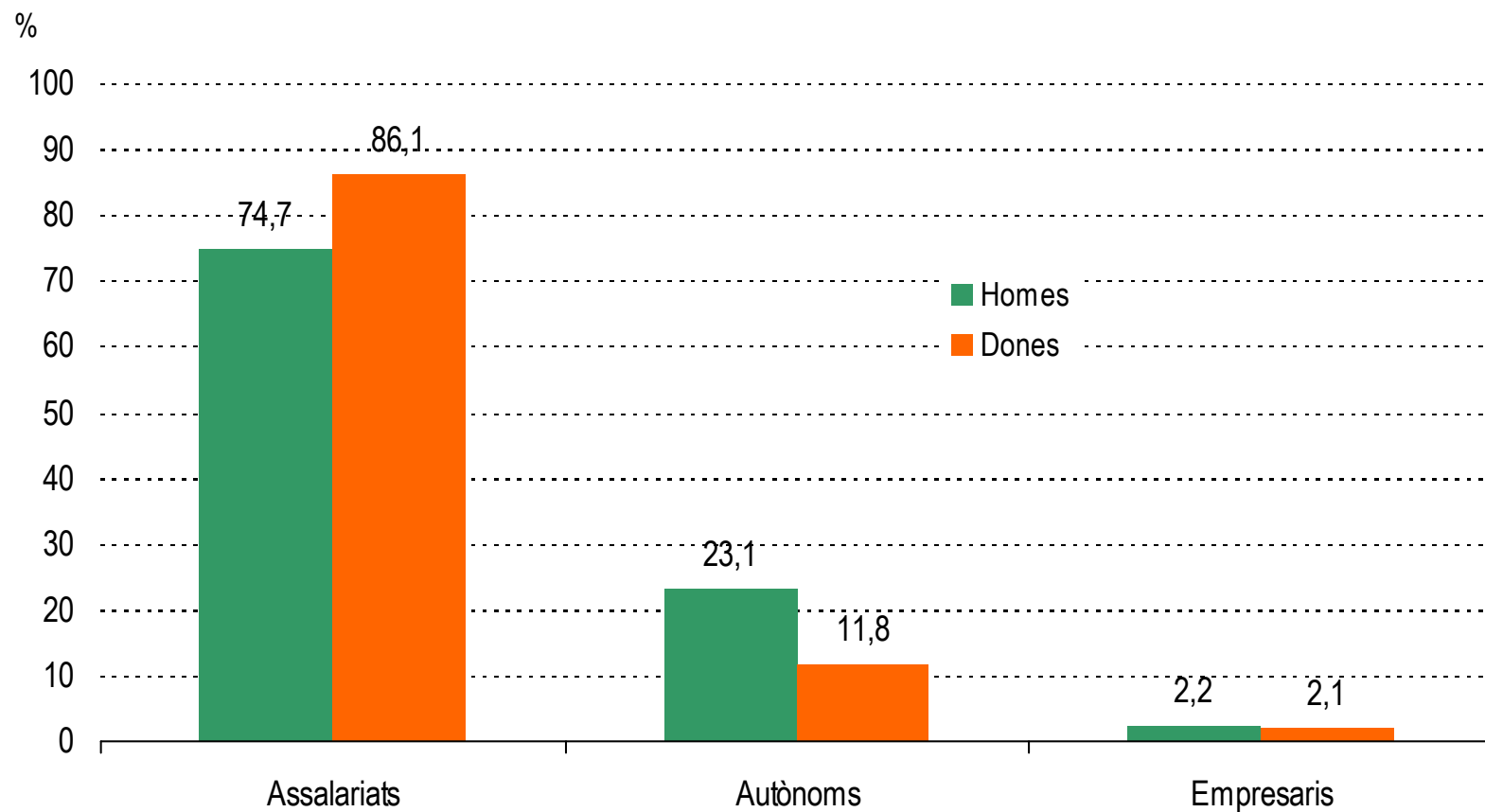
Característiques de les persones que treballen al comerç a Barcelona

- Activitat feminitzada: 61% de dones
- Edat: homes similars a altres ocupacions (mitjana 40 anys, DE=12,1), dones més joves (mitjana=36,4, DE=12,7, mentre que l'edat mitjana de totes les ocupades és 39,5 anys, DE=11,4)
- Baix nivell d'educació: proporció d'universitaris homes 13% (34,2% en homes ocupats), dones 9,7% (41,2% en dones ocupades)
- Sous baixos: 30,2 % dels homes cobren 900€ o menys mensuals (17,8% homes ocupats) i 55,9% de les dones (33,8% dones ocupades)
- Nascuts a l'estranger: major proporció entre els homes del comerç que han nascut fora (31,5% per 23,3% en els homes ocupats) i similar en les dones (20,7%)

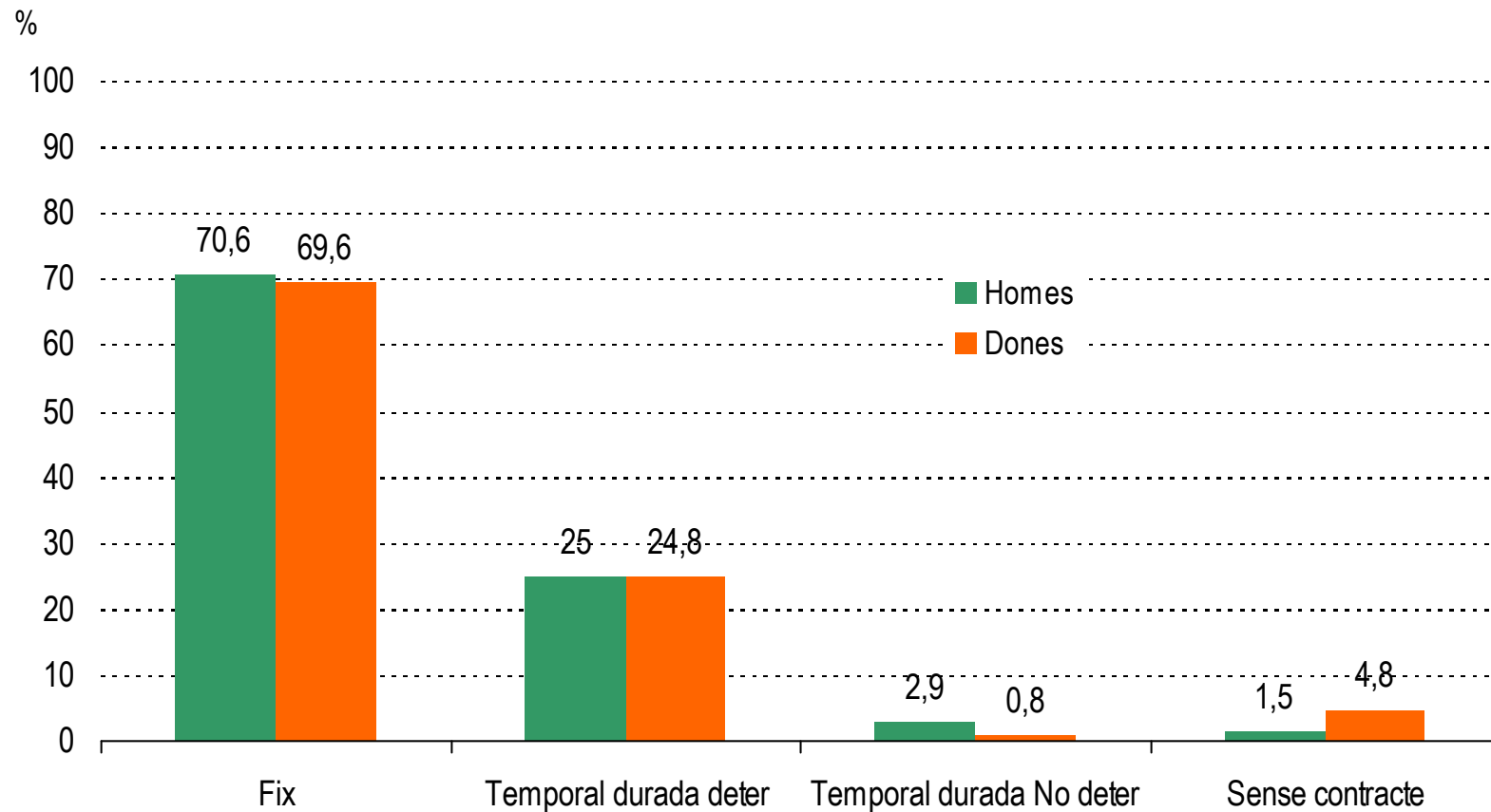

Relació laboral

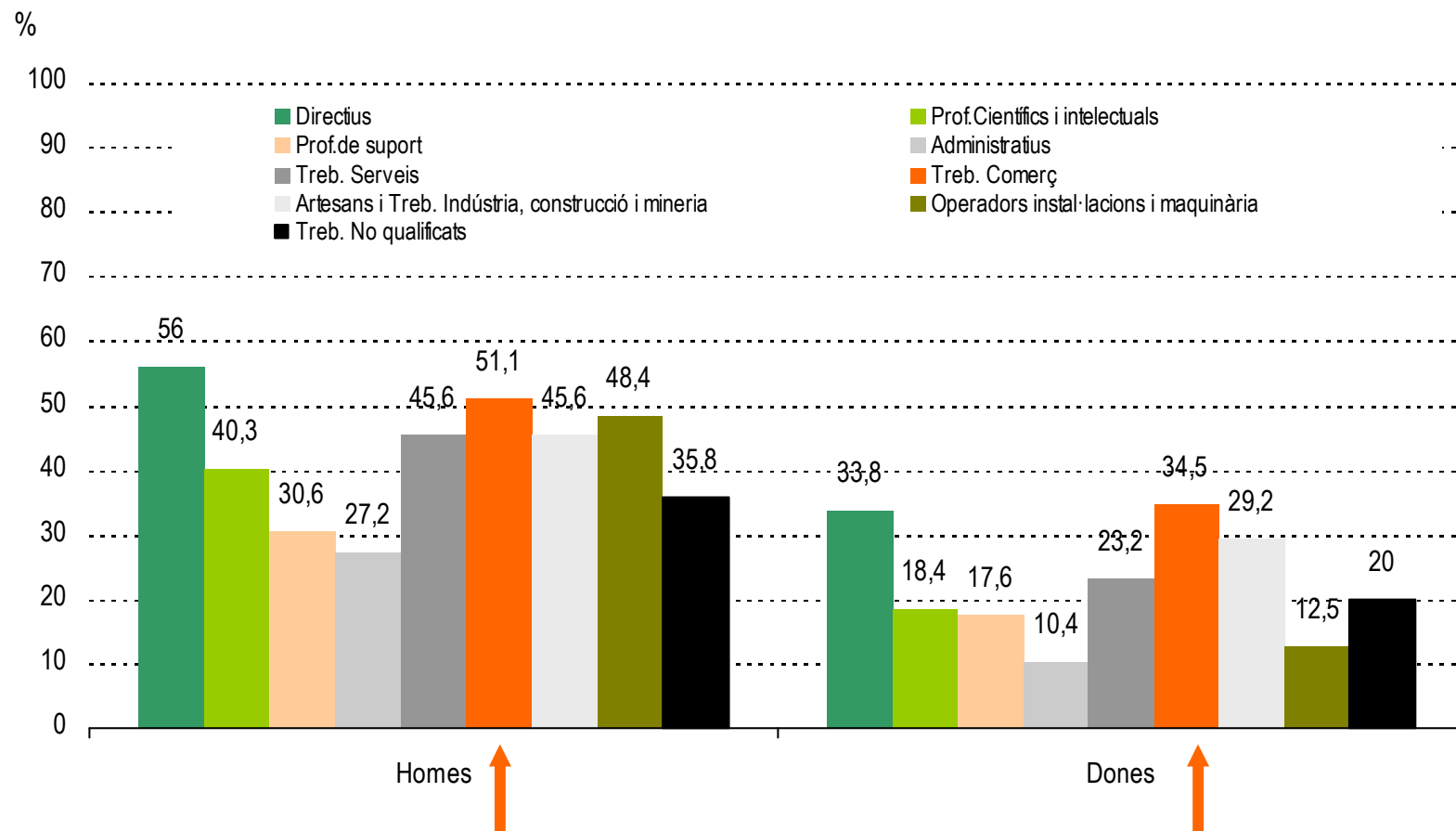
Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Tipus de contracte

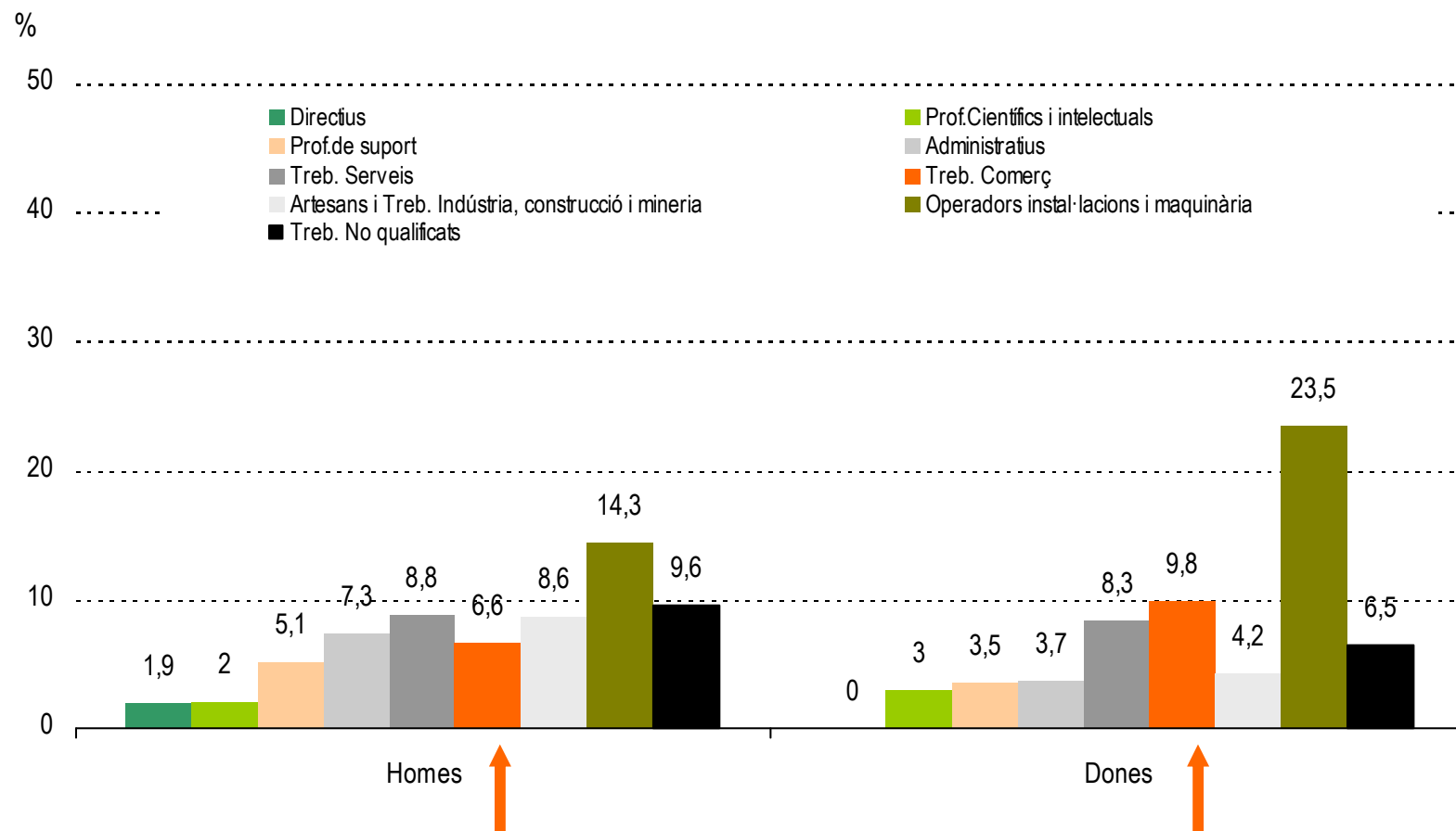
Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Treballar més de 40 hores setmanals

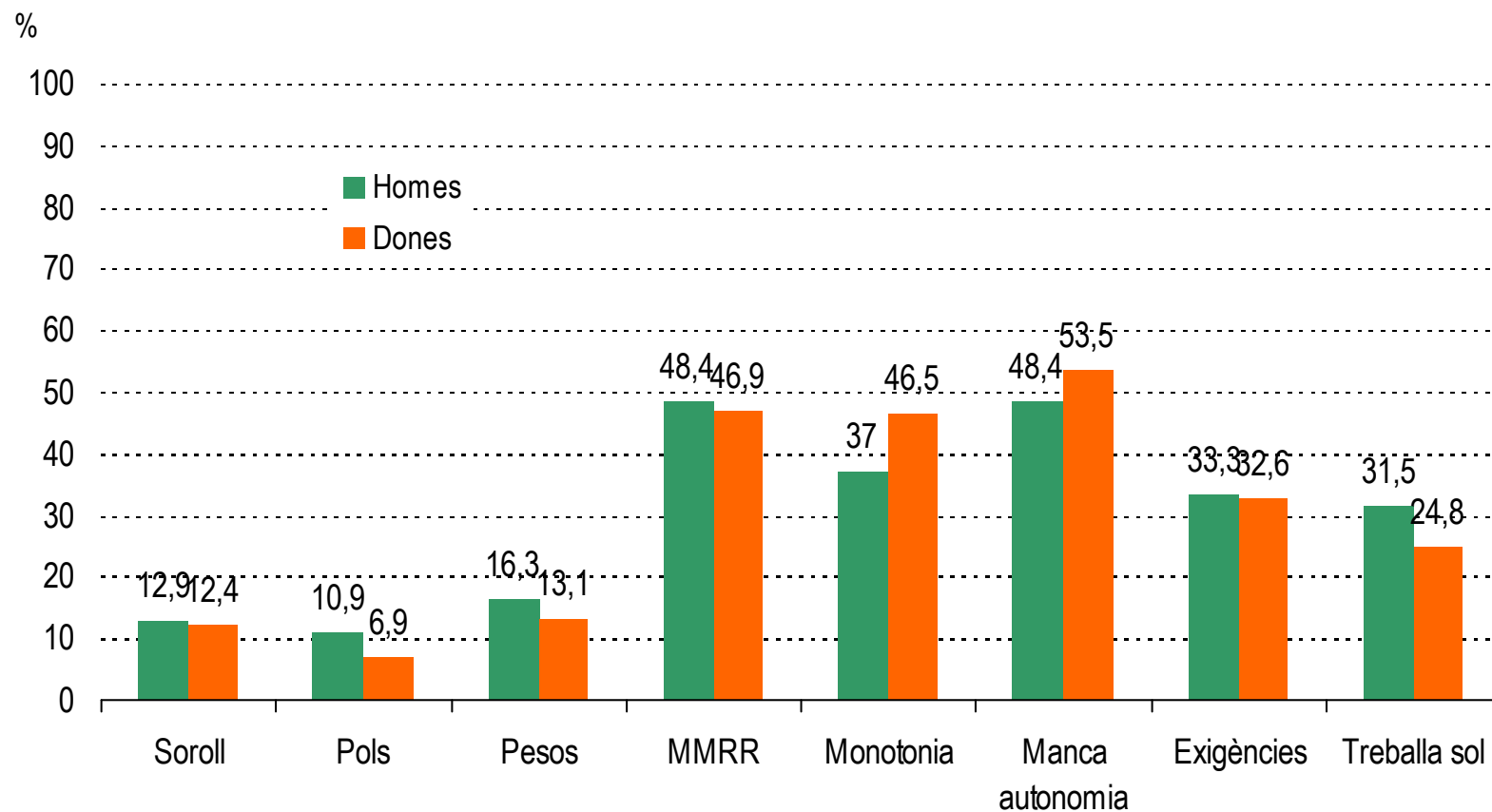
Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Treball a torns

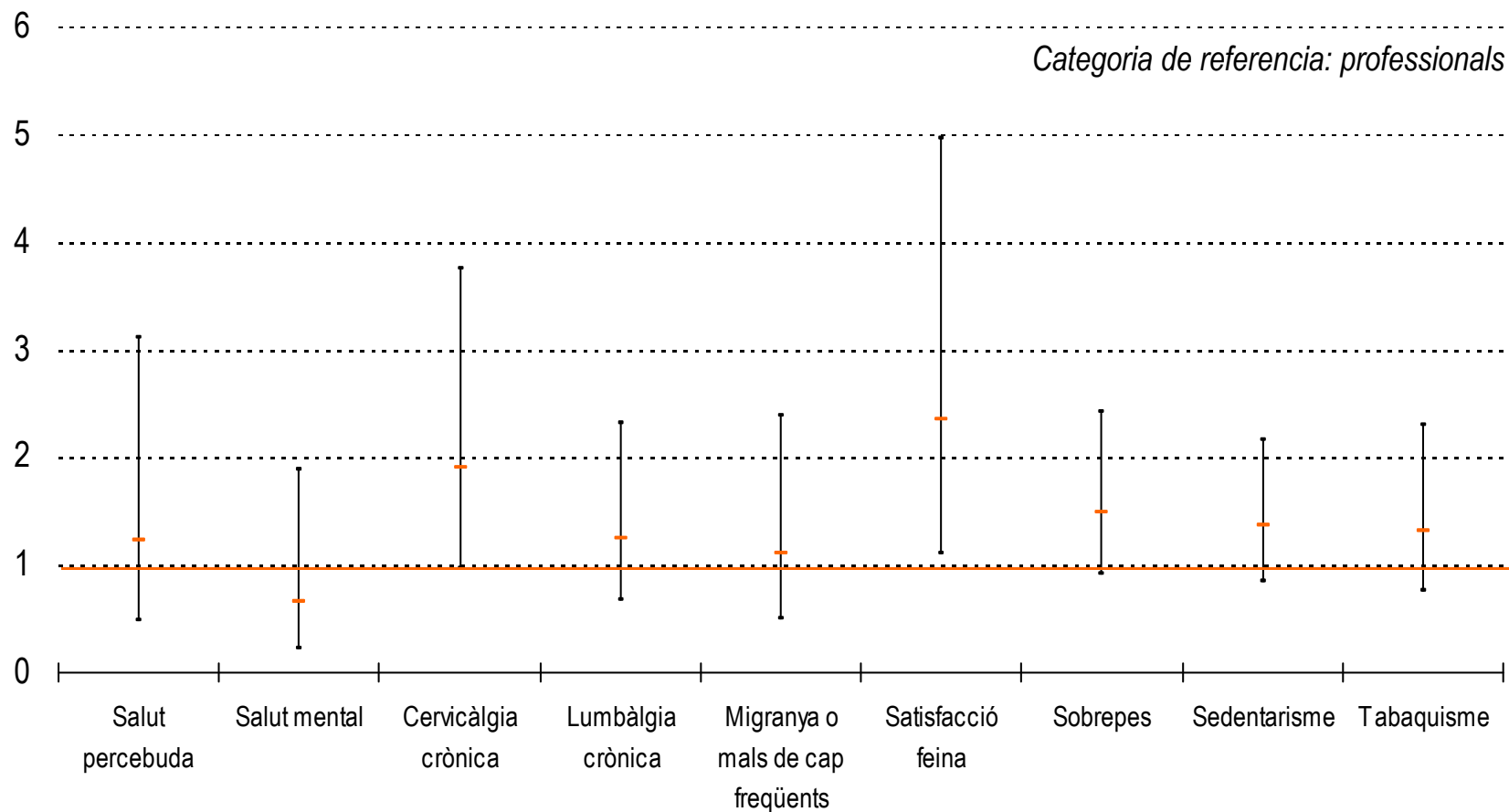
Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Riscos laborals

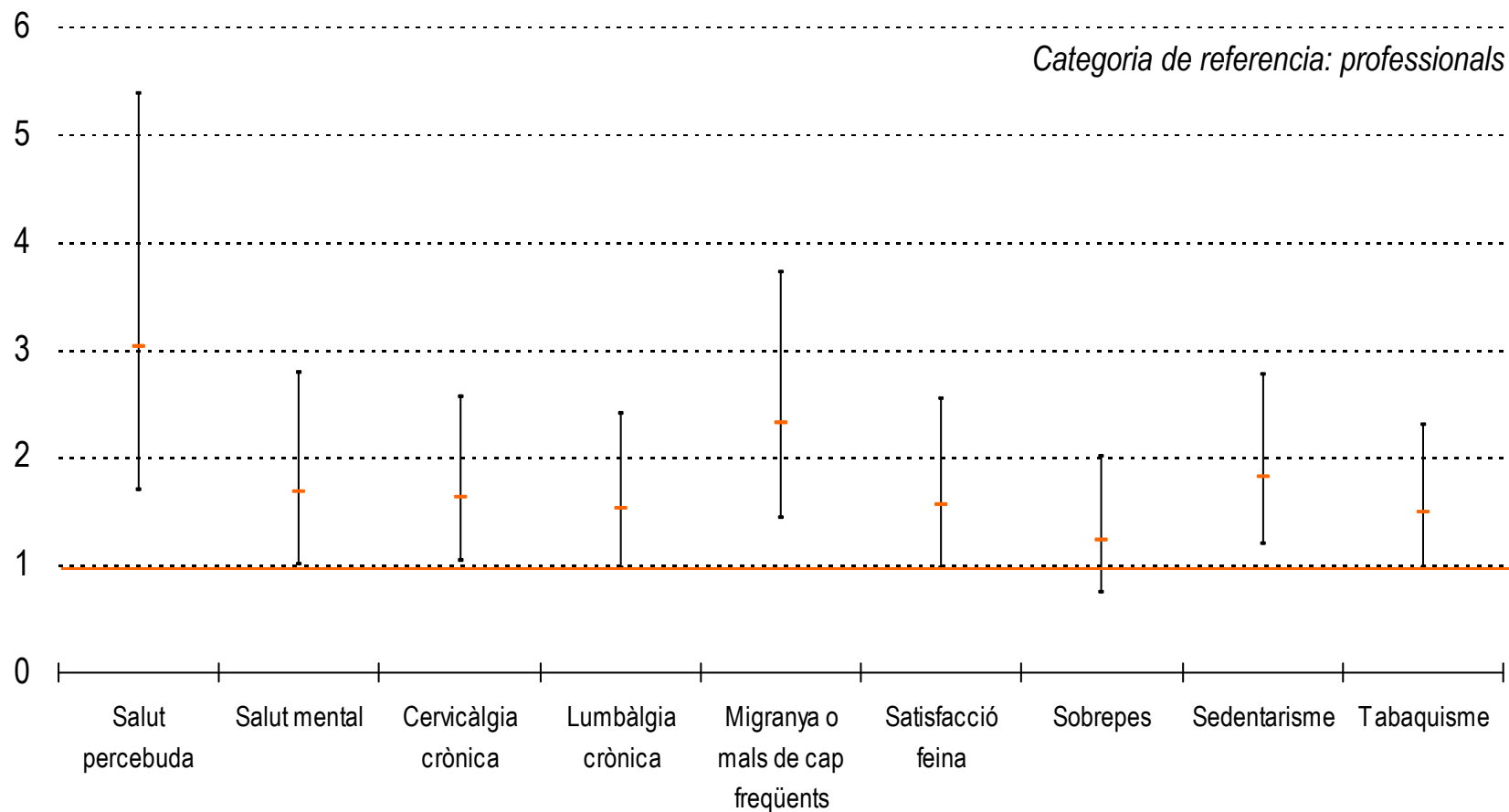
Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Salut homes

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Salut dones

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Malalties professionals i malalties relacionades amb el treball

- Malalties professionals (MMPP). 2006
  - 32 casos (5,2% de les MMPP) en persones que treballen en el comerç
  - 1,6% de les MMPP ocorregudes en homes (5) i 9,1% de les ocorregudes en dones (27)
  - Homes: 20% per inhalació de substàncies i agents no compresos en altres apartats i 80% per fatiga de beines tendinoses
  - Dones: 88,5% per fatiga de beines tendinoses i 11,5% per paràlisi dels nervis deguda a pressió
- Malalties relacionades amb el treball (MRT) USL. 2008
  - 42 casos notificats (8% de les MRT) en persones que treballen en el comerç
  - 2,4% de les MRT ocorregudes en homes (5) i 11,6% de les ocorregudes en dones (37)
  - Homes: 80% trastorns ansiós-depressius i 20% musculesquelètics
  - Dones: 70,3% trastorns ansiós-depressius, 27% musculesquelètics i 2,7% respiratori

Cas pràctic 1

- Home, 35 anys
- Supervisor en una empresa de lloguer de cotxes

Malaltia actual

- Sdre. Ansiós-depressiu d'inici el 2002
- Baixa laboral des d'agost de 2006

Història laboral

1. 1999: inici relació laboral, contractat per una ETT com recepcionista en el mateix lloc de treball on va estar posteriorment
2. 2001: inici de la relació laboral amb l'empresa com supervisor en tasques d'atenció als clients que lloguen cotxes a un aeroport
3. 2005: demana trasllat
4. Gener de 2006: trasllat a les oficines de l'estació de tren com a condició per acceptar el trasllat que havia demanat als serveis centrals.

Descripció condicions de treball

Tasques principals

- Atenció al públic
- Obrir i tancar contractes
- Atenció telefònica
- Solució de problemes relacionats amb el lloguer de vehicles
- Provisió de material
- Arxiu, etc..

Organització i emplaçament

- Aeroport: oficina
- Estació de tren: 80% en el pàrking, 20% en oficina

Condicions ambientals

- Soroll (gran sala amb molt eco a l'aeroport, trànsit a l'estació de tren)
- Flux permanent de gent

Estudi cas 1 (I)

1999 a 2005 Aeroport

Exigències psicològiques

- Molt volum de feina
  - Volum de treball molt alt
  - Distribució llunyana dels espais de treball
  - Manca de recursos mínims
- Interrupcions freqüents (turistes que preguntaven de tot)

Manca de suport social

- Superiors (no distribueixen equitativament les tasques, no es faciliten els recursos necessaris...)
- Companys (baix rendiment i actitud passiva a la feina)

Estudi cas 1 (II)

Manca de compensacions

- Estima (manca de valoració de la feina)
- Inconsistència d'estatus

Treball emocional

- Obligació de mantenir una imatge determinada que comporta dissonància emocional

Conductes hostils de clients

- Actituds agressives i grolleres dels clients per deficiències
- Agressions

Estudi cas 1 (III)

2006 a Estació de tren

Exigències psicològiques

- Molt volum de feina
- Poc temps per realitzar les tasques (20% no atenció a clients)

Manca de suport

- Superiors
- Treballa sol

Manca de control

- Autonomia: no té poder de decisió sobre la feina que fa
- Influència en l'organització: no es recullen les iniciatives que proposa

Manca de compensacions

- Canvi no desitjat
- Inconsistència de status

Estudi cas 1 (IV)

CONCLUSIONS

- Concordància amb el problema de salut i les condicions laborals
  - Inicia el 2002 trastorn d'ansietat
  - Intensificació fins trasllat el gener de 2006
  - Agreujament fins IT l'agost de 2006
- L'exposició als factors de risc de l'entorn de treball han tingut una contribució específica en l'aparició del trastorn de salut
  - Altes exigències, baix control, manca de suport dels superiors, greu desequilibri entre l'esforç i les compensacions, treball emocional i exposició a conductes hostils per part dels clients

Estudi cas 1 (V)

Recomanacions:

- Xarxa assistencial
  - Mantenir la IT i l'assistència mèdica
- Treballador
  - Valoració carrera professional
  - Si reincorporació presentació de l'informe al SP
  - Valorar la possibilitat de demanar la intervenció de l'autoritat laboral
- Al Servei de Prevenció
  - Identificar i objectivar les condicions de treball i determinar mesures de control

Cas pràctic 2

- Dona, 47 anys.
- Treballa des de fa 6 anys com a peixatera en una gran superfície.
- Horari de 8 a 15:10 amb pausa de 30', de dimarts a dissabte.
- Preparació del mostrador, atenció al públic i disposició de safates per l'autoservei.

Cas pràctic 2

- 2004: Epicondilitis lateral dreta
  - Oferta mes (rap 1 Kg)
  - Dolor intens, 10 dies de vacances
  - Al reincorporar-se: MATMP infiltracions i rehabilitació
- 2006: tractament quirúrgic per MATMP amb posterior recuperació funcional i va valorar el cas com a malaltia comuna.
- 2007: persistència dolor + pèrdua de força mà dreta del 23% al fer l'empunyament
- 2008: incapacitat permanent, inicialment comuna

Estudi del cas 2 (I)

- Circuit instrucció ICAM
- Primera orientació USL
  - RISCOS IDENTIFICATS
    - Moviments repetitius de flexo-extensió i pronosupinació del canell.
    - Moviments d'impacte sobre canell i colze.
    - Poc temps de recuperació (<5:1)

Estudi del cas 2 (II)

- Derivació a la ITSS
  - Estudi lloc de treball: inspector i un tècnic del CSSL.
  - Per agafar les peces a servir: peces grans a prop, petites llunyanes i si no arriben, caixa. Flexió de l'espatlla de 90° i del tronc 45°
  - Preparació del peix segons demanda del client: evisceració, treure les escates, filetejat, tallat a rodanxes i pelat sobre una taula a 90 cm. d'alçada, dempeus i amb guants.
  - Pesat de la peça en una balança a 120 ctms del terra. Per marcar el preu flexió de l'espatlla de 90°.
  - Útils de treball: ganivets que pesen entre 500 i 1000 gr. Amb els més grans: elevació i abducció de l'espatlla dreta i desviació canell

Estudi del cas 2 (III)

- ITSS-CSSL
  - Valoració del risc: lloc de treball amb
    - Risc d'exposició a postures forçades i moviments repetitius ergonòmicament no tolerables
    - Risc greu de sobre esforç físic general
  - Mesures:
    - Esmena immediata de les deficiències en matèria preventiva
    - Procediment administratiu sancionador
    - Recàrrec del 30% de totes les prestacions econòmiques
- USL
  - Malaltia professional secundària a l'exposició a les condicions de treball identificades i acreditades tal com estableix el RD 1299/2006.
  - Criteris IT com a contingència professional.
  - Enviament a l'ICAM.

Salut laboral de les persones que treballen en el comerç

Unitat de Salut Laboral de Barcelona

C S B Consorci Sanitari
de Barcelona

 Agència
de Salut Pública

Unitat de Salut Laboral de Barcelona
bcn